

O.J. RAWERT: Kongeriget Danmarks industrielle Forhold. Fra de ældste Tider indtil Begyndelsen af 1848. Forord ved Niels Peter Stilling. Stednavneregister ved Jens Skrivers. Fot. optr. 1992, Skippershoved, Arbejder-, Håndværker- og Industrimuseet. 24 + X + 817 + 13 s.

Fotografiske genoptryk af klassikere florerede for en lille generation siden, men afmatningen ramte her som så mange andre steder. Så meget desto mere prisværdigt og opmuntrende er det foreliggende fondsstøttede initiativ til genudgivelse af O.J. Rawerts monumentale, men i øvrigt utroligt ujævne værk om industrien før den danske industrialisering.

I indledningen finder man en nyttig redegørelse for forfatteren og hans forudsætninger. Rawert var ikke stærk udi historien, siges det, og det kan man skrive under på. Han brugte, hvad han kunne finde i Generaltoldkammer- og Kommercekollegiet. Man advares også – omend lidt mere indirekte – mod at betragte O.J. Rawerts store skrift som andet og mere end den meget videndes uhyre detaljerede og stofmættede beskrivelse af sin samtids virksomhed.

På et enkelt punkt synes forordets forfatter at være lidt i splid med sig selv, nemlig når det gælder Rawerts intense interesse for husfliden, der jo på langt sigt slet ikke havde fremtiden for sig. »Bogens problem er Rawerts upræcise holdning til industribegrebet«, hedder det først, hvorefter konklusionen giver en indrømmelse af historikerens bagklogskab, som fortæller ham, at Rawert ikke altid erkendte »konsekvenserne af industriel masseproduktion«. Nej, det tror pokker. I 1840'erne havde man vel netop et ganske andet og helt anderledes »begreb« om »industrien« – eller hvad man nu egentlig skal kalde det, som endnu omkring midten af det 19. århundrede havde så stærkt et præg af husflid, kunsthåndværk og lignende.

Stedregistret er velanbragt og fungerer i bedste samklang med forordets påberåbelse af bogens nytte i lokalhistorisk henseende. Kunne man end have ønsket sig et stikordsregister, så må det naturligvis indrømmes, at udarbejdelsen af et sådant ville være noget nær uoverkommelig.

Anders Monrad Møller

NIELS KAYSER NIELSEN: Fra Robin Hood til fodbold – en kulturanalytisk studie af arbejderklassen i England i 1800-tallet. Odense Universitetsforlag 1992. 365 s. kr 228.-.

Dette er den tredje idrætshistoriske Ph.D.-afhandling i Danmark. Også den er, som sine to forgængere, udgivet med nogle mindre ændringer. Afhandlingen rummer en oversigt over dansk og engelsk forskning, historieteoretiske og metodiske overvejelser, en gennemgang af forskningen i »den agrarindustrielle revolution i England«, en analyse af chartismens og luddismens kropslige aspekt, samt en fremstilling af overgangen fra »feudale idrætter« som dyrekampe og »det vilde fodboldspil« til moderne organiseret fritidsudfoldelse.

Ideen bag afhandlingen er spændende: At fremstille det kropslige aspekt i den engelske arbejderklassens udvikling under den industrielle revolution. Det interessante i denne tilgangsvinkel skyldes en overskridelse af den gængse opfattelse af, at kroppens historie er synonym med idrættens (og til nød medicinens) historie. Kayser Nielsen føjer sig hermed ind i en nyere tradition for at betragte